This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Dette er en digital kopi af en bog, der har været bevaret i generationer på bibliotekshylder, før den omhyggeligt er scannet af Google som del af et projekt, der går ud på at gøre verdens bøger tilgængelige online.

Den har overlevet længe nok til, at ophavsretten er udløbet, og til at bogen er blevet offentlig ejendom. En offentligt ejet bog er en bog, der aldrig har været underlagt copyright, eller hvor de juridiske copyrightvilkår er udløbet. Om en bog er offentlig ejendom varierer fra land til land. Bøger, der er offentlig ejendom, er vores indblik i fortiden og repræsenterer en rigdom af historie, kultur og viden, der ofte er vanskelig at opdage.

Mærker, kommentarer og andre marginalnoter, der er vises i det oprindelige bind, vises i denne fil - en påmindelse om denne bogs lange rejse fra udgiver til et bibliotek og endelig til dig.

Retningslinjer for anvendelse

Google er stolte over at indgå partnerskaber med biblioteker om at digitalisere offentligt ejede materialer og gøre dem bredt tilgængelige. Offentligt ejede bøger tilhører alle og vi er blot deres vogtere. Selvom dette arbejde er kostbart, så har vi taget skridt i retning af at forhindre misbrug fra kommerciel side, herunder placering af tekniske begrænsninger på automatiserede forespørgsler for fortsat at kunne tilvejebringe denne kilde.

Vi beder dig også om følgende:

- Anvend kun disse filer til ikke-kommercielt brug
  Vi designede Google Bogsøgning til enkeltpersoner, og vi beder dig om at bruge disse filer til personlige, ikke-kommercielle formål.
- Undlad at bruge automatiserede forespørgsler
  Undlad at sende automatiserede søgninger af nogen som helst art til Googles system. Hvis du foretager undersøgelse af maskinoversættelse, optisk tegngenkendelse eller andre områder, hvor adgangen til store mængder tekst er nyttig, bør du kontakte os. Vi opmuntrer til anvendelse af offentligt ejede materialer til disse formål, og kan måske hjælpe.
- Bevar tilegnelse
  Det Google-"vandmærke" du ser på hver fil er en vigtig måde at fortælle mennesker om dette projekt og hjælpe dem med at finde yderligere materialer ved brug af Google Bogsøgning. Lad være med at fjerne det.
- Overhold reglerne
  Uanset hvad du bruger, skal du huske, at du er ansvarlig for at sikre, at det du gør er lovligt. Antag ikke, at bare fordi vi tror, at en bog er offentlig ejendom for brugere i USA, at værket også er offentlig ejendom for brugere i andre lande. Om en bog stadig er underlagt copyright varierer fra land til land, og vi kan ikke tilbyde vejledning i, om en bestemt anvendelse af en bog er tilladt. Antag ikke at en bogs tilstedeværelse i Google Bogsøgning betyder, at den kan bruges på enhver måde overalt i verden. Erstatningspligten for krænkelse af copyright kan være ganske alvorlig.

Om Google Bogsøgning

Det er Googles mission at organisere alverdens oplysninger for at gøre dem almindeligt tilgængelige og nyttige. Google Bogsøgning hjælper læsere med at opdage alverdens bøger, samtidig med at det hjælper forfattere og udgivere med at nå nye målgrupper. Du kan søge gennem hele teksten i denne bog på internettet på `http://books.google.com`

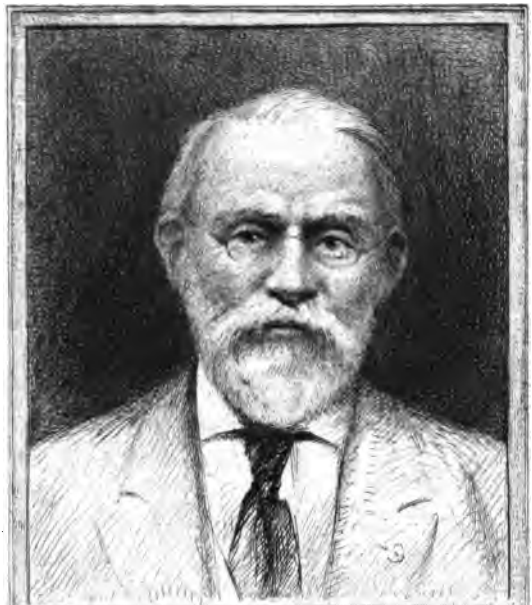

SILAS WRIGHT DUNNING
BEQUEST
UNIVERSITY OF MICHIGAN
GENERAL LIBRARY

FROM THE LIBRARY OF
CHRISTIAN JENSEN

Digitized by Google

DL
271
.H6
N6

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Vendsyssel og Vendelboerne

for

et halvt Hundredaar siden.

Erindringer fra min Barndom

af

Fr. Nielsen.

Kjøbenhavn.
I Commission hos C. A. Topp.
1880.

Digitized by Google

Digitized by Google

Vendsyssel og Vendelboerne

for

et halvt Hundredaar siden.

Erindringer fra min Barndom

af

Fr. Nielsen.

Kjøbenhavn.

I Commission hos C. A. Topp.

J. Cohens Bogtrykkeri.

1880.

Digitized by Google

DL
271
H6
N6

Digitized by Google

JNNING
ILL
2-14-39
9883

Vendelboerne,

mine kjære Landsmænd i engere Forstand,

venligst tilegnet

af

Forfatteren.

Digitized by Google

Digitized by Google

Naar man staaer paa Højderne Nord for Hjørring, har man en vid og saare skjøn Udsigt. Man ser i det Fjerne Vesterhavet og yderst i Synskredsen Vrejlev og Børglums Klostre. Indenfor udbreder sig et frugtbart og veldyrket Land med smukke grundmurede Gaarde og Huse. Nedenfor ligger den venlige, vel byggede By med de tre Kirker, omgiven af Plantninger i frodig Opvæxt, af hvilke en af mine yngre Slægtninger har saa megen Fortjeneste. Udmærkede Veje føre ind til Byen, hvorpaa velklædte Bønder kjøre paa Fjedervogne med vælige Heste og smukt Seletøj, imedens Jernbanetoget kommer brusende. Alt har et hyggeligt Præg, der vidner om Velstand og Velvære.

Anderledes, saare anderledes var det for et halvt Hundredaar siden. Byen var lille og uanselig, for en stor Del med straatækte Huse, uden Brolægning i Gaderne. Fra det rige Kildevæld

Digitized by Google

udgik en Flod, „Strømmen“, som man kom over ved at hoppe fra Sten til Sten. Nu er den bleven dækket, og et Springvand forskjønner den smukke, brede Østergade med de to Rader Træer til yderligere Forskjønnelse. Den sorte Hede strakte sig lige til Byens østre Side, ingen ordentlige Veje førte derind; hist og her saaes en tarvelig, vel ogsaa fattig klædt Bonde komme knirkende i de dybe Hjulspor paa en umalet Trævogn, næsten uden Beslag, med Tjærekarret dinglende paa Bagsmækken. Seletøjet var mest af Reb med Sivpuder og Hestene uskoede. Længere nord paa nede imellem Bakkerne ved Hulvejen stod en Stejle (et Vognhjul paa en Stang), hvor en Misdæder ved Navn Morten Bisp var „rettet og stejlet og hans Hoved sat paa en Stage“, medens rædselsfulde Fortællinger gik om, hvorlunde man ved Midnatstider kunde se Kroppen paa Hjulet og Hovedet paa Stagen med spillende Tunge. Ingen turde komme Stedet nær, og Stejlen stod, indtil Tømmeret raadnede, som et Vidnesbyrd om den endnu barbariske Justits.

De to Tidsrum ere saaledes saare forskjellige i ydre og materiel Henseende. Men foreställe vi os de samme to Tidsrum efter deres aandelige Præg,

Digitized by Google

da er Modsætningen ikke mindre stor; men da turde det være, at den gamle Tid ikke behøvede at blues for den ny, og at den yngre Slægt kunde lære Et og Andet af den ældre. Der var i de Dage en Gemytlighed, en Jævnhed og Tarvelighed, en Nøjsomhed og Tilfredshed med de smaa og fattige Kaar, som vor nærværende overforfinede og nydelseslystne Tid med dens feberfyge Uro kun kjender saare lidet til. Folket kjendte den Gang ikke til de politiske Kampe, som saa længe har forbittret os Livet, men der var en Loyalitet og Fædrelandskjærlighed saa dyb og inderlig, at jeg med Glæde dvæler ved Mindet derom. Da, altsaa under Enevælden, fødtes den Aand, der i den første sønderjydske Krig satte sig et saa uforgængeligt Eftermæle, og vi, som levede med i de Dage og mindes, hvorledes hele det danske Folk havde en Sjæl og et Hjerte, saa Bruden gav sin Brudgom, Hustruen sin Mand, Fader og Moder deres Sønner hen for Fædrelandet, vi fryde os ved Ihukommelsen af denne skjønne Tid, da den tappre Landsoldat udførte sine Bedrifter uden Pral og Bram, fordi det gjaldt vor gamle Moder, medens saa Mange gik til Ryes Brigade, faldne i Kampen for det kjære Fædreland. Da gik Alt

Digitized by Google

med Sang og Klang. Folket flokkedes om Kong Frederik den Syvende, da det kongelige Ord lød paa hans Læber: Det skal ej ske! Og det skete ikke. Danmark gik sejrrigt ud af den svære, treaarige Kamp.

Saaledes var Aanden fra de gamle Dage. Hvorledes var den nye Aand, efterat vi havde havt en fri Grundlov i en Række af Aar, da den anden Krig kom? Jeg vil ikke oprive de blødende Saar, men vi Gamle, som havde levet den første Krig med, som havde været med til at føre Friheden frem, vi fik en bitter Skuffelse, der pinte os til Sjælen. Det var, som al Enighed var borte, og som onde Aander udsaaede Kiv og Trætte. Smaalighed kom istedetfor den gamle Offervillighed. Hovedstadens første Blade haanede den nye Konge, saa en Bondemand, en Vendelbo af den gode gamle Stamme sagde til mig: nu er det ikke godt at være Konge! Alle vilde raade, men Ingen vilde lyde. Et usundt Afguderi dreves med Frederik den Syvendes Minde. Nu er det vel tilstrækkelig anerkjendt, at Ejderpolitikken, en doctrinair Delingspolitk med den Grundfejl at være uudførlig, da Achilleshælen blev i Tydskheden indenfor den valgte Grændse, var en slet og for-

Digitized by Google

dærvelig Politik, der under de sørgelige Forhold maatte ende ved Kongeaaen. Hvilke Frugter havde Friheden baaret? Det Gamle var forbi, det var klart; men hvad var det Nye, der trængte sig frem i det Gamles Sted? Dog jeg vil ikke yppe Kiv med de gamle Ejderpolitikere. Selv har jeg været Helstatsmand med Liv og Sjæl. Heller ikke vil jeg gjøre Udfald hverken imod Bondevælden eller Menigmandigheden. Vil man Friheden, maa man, som bekjendt, tage den med alle dens Farer, og om det end maa indrømmes, at Mændene fra 1849 med den brede Valgbasis viste lidet Fremsyn og derfor havde saa ondt ved at acceptere Princippets Consequentser, saa tvivler jeg dog ikke paa, at det danske Folk nok vil voxe op til den rette Brug af Friheden, naar Børnesygdommene ere overstaaede. Frihedens unge Vin vil faa udgjæret og omsider blive klar. Vort herlige Kongehus med de friske Skud har vundet mange Hjerter, og naar Folket atter slutter Kreds om sin Konge, da vil Aanden fra de gamle Dage vende tilbage. Men vi skulle ikke være med til at knæsætte den usunde og sygelige Tanke, der efter Landets Ulykke har ladet sig høre: at vi skulle „leve vort eget Liv". Et lille Folk bestaaer ikke ved at om-

Digitized by Google

give sig med en chinesisk Muur eller ved klosterlig Afslutning. Vi skulle modtage det af Culturstrømmen, der passer med vor Natur, og bortstøde det, som ikke rimer sig dermed. Fremfor Alt skulle vi være Danske, og da vil vort dyrebare Fædreland nok blive bevaret.

Det er kun en lille Del af Fædrelandet, som disse Blade skulle skildre, saaledes som Forholdene vare for et halvt Hundredaar siden i min Barndoms Tid. Efterat en kjær, 34-aarig Embedsvirksomhed maatte afbrydes, besøges jeg saa ofte af de gamle Minder, og maaske kan den yngre Slægt lytte til den Gamles Fortællinger. De blive Dag for Dag færre i Tal, som oplevede de Tider, men der er dog et og andet Træk, som fortjener at mindes. Jeg vil give disse Træk og Billeder fra en svunden Tid, saa godt som jeg formaaer.

Min Fader ejede Hovedgaarden Aastrup, en halv Mil fra Hjørring, tilligemed en Del af det tidligere Gods. Der er jeg født, og derfra har jeg alle mine Barndoms Indtryk. Jeg vil i det Følgende oftere faa Lejlighed til at føre Læseren ind i dette mit kjære, mit herlige Barndomshjem.

Digitized by Google

Det var tunge Tider for Fædrelandet i de Dage. Statsbankerotten havde forstyrret Pengevæsnet; den langvarige Krig havde udsuget Folkets Kraft. Alle store Landejendomme gik ud af Adelens Eje, og det synes, at den havde tabt Evnen til at tage det op mod de trange Tider. Bønder og Borgere droge ind i Herregaardene. Der trængtes til nyt Blod og til Arbejdsomhed. Priserne paa Jordegods vare næsten nominelle. Jeg fulgte engang min Fader til Auctionen over en Hovedgaard, der solgtes for 800 Rdl. og nogle Skatterestancer. Kjøberen sad derved i mange Aar uden særlig Dygtighed.. Han laante, alt som Tiderne gik opad og ved sin Død skyldte han omtrent 40,000 Rdl. paa Gaarden, men der blev dog en Rest til Deling imellem Arvingerne. Mange Godser hjemfaldt til Statskassen paa Grund af Skatterestancer. Der opstod en egen Art af Kjøbere, de saakaldte Herregaardsslagtere, hvis Maal gik ud paa at tjene ved at kjøbe og sælge. Godset solgtes for smaa Priser — 100 Rdl. for en Td. Hartkorn blev længe en staaende Pris —, Hovedgaardene udstykkedes, Husene nedbrødes til Salg af Materialerne, og var der Skov, huggedes den ned for Fode, for at der dog kunde blive en

Digitized by Google

Slagterløn. Det er utroligt, hvor stor en Vandalisme der øvedes. Det eneste Gode var, at Selvejendom udbredtes mere og mere. Jorderne vare usselt brevne med daarlige Redskaber. Jeg har set baade 4 og 6 Heste for en af de gamle store Træplove. Der var intet ordentligt Sædskifte. I Regelen toges Grønjordsbyg, saa dansk Rug saa ofte der kunde voxe et Straa. Det heb sig, at naar Rugen kunde skjule en Krage og Bygget tage Dug til St. Hansdag, saa kunde Aaret blive godt. Vendsyssel har mange Enge og Overdrev, og en Gaard, velforsynet dermed, sagdes at have megen „Frelse". Efter endt Høst sloges Heste og Køer løse, og ofte maatte man søge efter dem igjennem flere Sogne, for at finde dem. Jeg skulde en Gang ride et Ærinde for min Fader, og jeg brugte en gammel Dragonhest, der havde gjort Krigen med. Næppe var jeg kommen ud paa Marken, før en Snes løse Heste begyndte at stryge sig opad mig og nappe efter mine Ben. Jeg var ikke vel tilmode; men den gamle Krigsmand bed og slog fra sig, kjed af disse Løjer; jeg fik Benene op, fat i Manken og hjemad gik det i strygende Fart til den fyldte Krybbe, der var solidere end det Tilfældige derude for de vagabonderende Heste.

Digitized by Google

For at afskaffe dette Uvæsen, maatte min Fader „tage i Hus", og ofte var der Sneſe af Kreaturer i Gaarden. Ejerne maatte deponere Mulkterne med Løfte om at faa Beløbet tilbage, naar deres Kreaturer for Fremtiden holdtes borte.

Mange tidligere Ejere af Herregaarde maatte leve under trange Kaar. En Propritair M. reddede af ſit Skibburd en gammel holſtenſk Vogn med et Par Rødſtimler. Denne Befordring bragte ham og Huſtru fra Sted til Sted hos gamle Venner, hvis Gjæſtfrihed benyttedes i et Par Uger, og ſaa gik det videre og ſaaledes levede de Gamle i mange Aar.

Der er næppe nogen Del af Fædrelandet, der i det ſidſte halve Hundredeaar er undergaaet ſaa ſtor en Forandring i Cultur, ſom Vendſyſſel. Store, milelange Heder ere opdyrkede; mange Kjær udgrøftede og lagte under Ploven. I Driften er der indført mange Forbedringer og ypperlige Avlsredſkaber; men hiſt og her har man vel troet, at Mærgelen var et Gjødningsmiddel og taget ſaa mange Helme, at Ordet blev ſtadfæſtet: Mærgelen gjør en rig Fader, men en fattig Søn. I den ſenere Tid er der ved Anvendelſe af Kraftfodring raadet Bod herpaa. At

Digitized by Google

sammenligne en Bondegaard, som den nu er, i Bygning, Drift og Cultur med hine Tider, vil give til Udbytte, at der er gaaet glædeligt fremad. En stor Bondegaard sælger nu mere end den Gang et helt Sogn. Man tog da Indtægten nærmest af Opdræt og Salget af Heste. Der holdtes Stude. Af Smør solgtes næsten intet, og det var usselt, af Korn og Fedevarer ogsaa højst ubetydeligt. Højbenede Sviin med lange Børster, der syntes at stamme fra Vildsvinene, løb herreløse omkring og banede sig ofte Vej ind gjennem lerklinede Vægge. Jeg mindes saaledes, at der var Bryllup i en Præstegaard. Bordet stod dækket, og Brudeskaren ventedes hvert Øjeblik, da en saadan højbenet Fyr kommer ind som selvbuden Gjæst, faaer fat i Dugen, saa Alt rives paa Gulvet.

Oftere var der i de Tider Uaar. Aaret 1826 har faaet en sørgelig Ihukommelse, og det hedder endnu „det bitte Aar". I det Hele var det da Engene og Overdrevene der bleve „Frelse", da derude de om Vinteren halmfødte Kreaturer omsider gjenvandt lidt Huld. Hvad man nu savner, er den smukke Race af Heste, der da var i Vendsyssel, 9 à 10 Kvarter høj og afsluttet

Digitized by Google

Skabning, udmærket til Rideheste og let Kjørebrug. Har man forbedret Svine- og Faareracen ved Indførelsen af fremmede, saa har man grundig forbærvet Hesteracen, indtil man nu omsider, sildig nok, om ikke for sildig, har faaet Øjet op derfor og søger at lokke det Gamle frem.

Hvad der har bidraget meget til at fremme Agerbruget i Vendsyssel, er Indvandringen af Fremmede. Ved Mejeriister fra Holsten ere Mejerierne komne frem, og en stor Del Indfødte har lært af dem. Ogsaa en hel Del Slesvigere og Holstenere kjøbte Eiendomme, og de udmærkede sig i Regelen ved Flid og Nøjsomhed, men ogsaa gjennemgaaende ved slesvigholstensk Sindelag. Ogsaa fra Sjælland og Fyen kom Mange, især til de mindre Gaarde, hvis Heder opdyrkedes; men i Regelen mnatte et Par Ejere give tabt, førend den Tredie kunde leve, og derfor kaldtes disse smaa Proprietairer „Knaldproprietairer", „Porcellainsproprietair", og stundom var det vel ogsaa saa, at der levedes over Evne, saa den lille Proprietair i Kjøretøj, Selskaber o. s. v. vilde efterabe den større. Bondestanden selv tog imidlertid godt paa Lærdom ved at indføre en bedre Drift, og det er nu en Fornøjelse at se mange

Digitized by Google

mindre Ejendomme i en udmærket Drift, og Udførselen af Smør og Fedevarer er i vore Dage ganske overordentlig.

Veje existerede saa godt som ikke. Hjulspor gik Side om Side, og over Aaer og Bække hjørte man i de saakaldte „Vad", Vadesteder uden Bro; Det vil maaske interessere at høre om Rejser i de Dage, og jeg skal beskrive en Rejse fra Aalborg til Hjørring, som staar levende for mig. Imedens man nu paa halvanden Time tilbagelægger den Vej paa Jernbanen, gik der den Gang halvanden Dag. Det var ved Paasketid, i Tøbrud efter en streng Vinter. Først skulde vi da over Fjorden paa en Færge, et kluntet Knubskib med Aarer som Bjælker. Vi drev nedad imod Rørdal og maatte stage os op langs Fjordens nordre Kyst. Omsider kom vi til at kjøre. Der var en Karavane af en halv Snes Vogne, og det var nødvendigt for at hjælpe hverandre. I Begyndelsen gik det godt ad en Grusvej — „Langbrovase" —, saa kom vi ind i de vilde, øde Østbjerg Bakker. Der var en berygtet Hulvej, skjult af Krat, hvor to Vogne ikke kunde komme forbi hinanden, og hvor der taltes om Overfald og Røverier. En Mand sendtes forud for at afsøge Terrainet og se, om der kom

Digitized by Google

Vogne. Saa kjørtes atter, indtil en Vogn væltede. Man havde for det Tilfælde en stærk Sele med, et Par Heste spændtes for og kjørte Vognen op. Saa holdtes et langt Raad om, hvor man skulde kjøre, tilhøjre eller tilvenstre, eller, som det hed „fjerner" eller „nærmer". Saa omsider kom Karavanen i Gang. Kjørte saa en Vogn fast, spændtes 4 Heste for, for at drage den op af Sølen. Vi Passagerer havde den Fornøjelse at spadsere næsten hele Vejen. Langt ud paa Aftenen havde vi tilbagelagt de to Mil til Kroen „Bilidt". Der stod en Række Stene udenfor og derpaa udhugget:

Bind din Hest,
Saa staaer den bedst.

Inde i den ret gode Gjæstestue var der flere Billeder, deriblandt et gammelt Oliemaleri med 3 Mænd, der red paa Æsler, og nedenunder stod den nærgaaende Henvendelse til Beskueren: „Unser sind sieben." Her var en flink Vært og en venlig Værtinde, og der var ordentligt Nattekvarter. Aftenen tilbragtes med Diskurs om de mange Væltninger med pro og contra om den nærmer eller fjerner Side havde været den rette. Næste Morgen kjørte vi de to Mil til Kroen i Vrangbæk, hvor

Digitized by Google

der Intet var at faa uden godt Vand af Bækken. Krokonen var af en meget arrig og stridbar Natur, altid i Skjænden med Gjæsterne, hvis Fordringer hun hverken vilde eller kunde tilfredsstille. Da vi traadte ind, hørte vi et stort Spektakel af Træsko mod en Dør. Hun var kommen ind i Spisekammeret, der var saa lille, at hun hverken kunde vride eller vende sig derinde, og en Spøgefugl havde sat Krogen for Døren til stor Morskab for os Skolediscipler, „Latinere", som det den Gang heb. Saa maatte vi atter paa Vej, og efter nye Væltninger kom vi til Kroen i Vrejlev Mølle, hvor man havde det godt Møller H., en stor, svær Mand, kom pustende og vraltende, snøftende, som en Passager sagde, som en strandet Hvalfisk. Han hørte til Egnens Originaler, havde en naturlig Vittighed, der imidlertid gjerne var grovkornet. En Doktor G., der holdt meget af Møllerens Punsch, sagde engang til ham: Møller H., Du er en tout-a-fait Karl. Mølleren, der ikke var stærk i det Franske, sagde strax: mange Fæ har tut a mæ (tudet ad mig) førend han, Hr. Doktor! Endnu var der halvanden Mil til Vejens Ende, men her var da det kjære, velsignede Hjem, hvor alle udstaaede Gjenvordigheder glemtes.

Digitized by Google

Saaledes rejstes der i de Dage. Den bedste Maade at komme frem paa var tilhest eller tilfods, hvorfor Ridning brugtes langt mere end nu.

Det var først senere, at der anlagdes Veje, og det var under Amtmand Graah, der havde det Princip, at den lige Vej er den korteste, hvorfor han paa Kortet trak en lige Linie mellem Byerne, og der skulde Vejen gaa, uanset hvilke Hindringer de naturlige Forhold end frembød. Endnu kan ses Levninger af en saadan Vej mellem Hjørring og Frederikshavn, der snart maatte opgives, og det er utroligt, hvor megen Arbejdskraft der bortøsledes paa disse desperate Vejanlæg, hvor hvert Sogn maatte gjøre mangfoldige Spanddage. Ogsaa hans Broanlæg vare højst mærkelige. Saaledes anlagdes en Bro over Knasborg Aa i Raabjerg Sogn uden Opfyldning, saa at den blev saa høj, at intet Læs kunde trækkes derover; men saa nøjedes man med som forhen at kjøre ved Siden af Broen igjennem Aaen, hvad jeg selv ofte har gjort. Dette Broanlæg gav Anledning til en Avisfejde, og ofte taltes der om Amtmand Graah og Knasborg Aa.

Handelen havde derfor i de Dage store Vanskeligheder at overvinde. En Fragtvogn kunde

Digitized by Google

kun føre nogle faa Skippund Gods. En Del Varer hentedes fra Aalborg, men den største Del af Handelen gik ved den saakaldte „Skudehandel" over Ladepladserne Løkken, Lønstrup osv. ved Vesterhavet. „Skuderne" vare smaa Jagter, saa stærkt byggede, at de ved paalands Vind kunde taale at sættes paa Land igjennem Brændingen. Toldopsynet var ringe, og en stor Smughandel fandt Sted paa disse Kyststeder, hvor ogsaa i Regelen Korn og Fedevarer udførtes til Norge, Hamborg og England, da Frederikshavns Havn endnu ikke var anlagt. Der var et helt uddannet Smuglersprog. Jeg mindes saaledes, at tydske ustemplede Kort kaldtes Psalmebøger; der var en stor Mulkt for saadanne. Og som Toldvæsnet var slapt ved Kysterne, saaledes ogsaa i Byerne, hvor Consumtionen endnu var en daglig Plage og stadig gav Anledning til drillende Forsøg paa at bryde Blokaden. Rundtomkring paa Landet var der Smugbrænderier, og der sagdes aabenlyst, at man betalte en Afgift til vedkommende Toldembedsmand for at være i Fred. Imidlertid var der jo altid en vis Frygt, om ikke for Andet, saa for at blive angivet af gode Venner; thi saa maatte Toldvæsnet afsted. Jeg kom saaledes

Digitized by Google

engang med nogle ældre Herrer, der ønskede at faa Ild til deres Piber, til en Bondegaard, hvor Konen havde Værket i fuld Gang, og strax som hun saae os træde ind, rev hun Hatten af, og da Ærindet var fremført og Piberne tændte, saa fik vi den Hilsen med paa Vejen: gid — have Jer allesammen; I gjorde mig saa bange!

Handelen selv var kun ringe; lidt at udføre og lidt at indføre. Hos Kjøbmændene var der ingen aaben Butik, men en saakaldt „Bod", et Værelse, der var lukket, undtagen naar Nogen begjærede Noget. I et Skab havdes hele Oplaget af Alenvarer, som man forsynedes med fra Aalborg. En stor Mængde Bissekræmmere sværmede omkring paa Landet, i Regelen med indsmuglede Varer, hvorfor de ivirgt efterstræbtes af Toldvæsnet, men ligesaa ivrigt bleve skjulte af Beboerne. Markederne havde da megen Betydning, da der bragtes Varer, som ellers ikke fandtes i Byerne. Ofte gik det vel muntert til, naar Bønderne kom til Marked. Man saa mange Slagsmaal, og paa Vejen hjem kjørtes omkaps, ligesom man talte om, at ogsaa Vendelboen havde den femte Vognkjæp i Vognen.

Ogsaa Postvæsnet var maadeligt. Et Par

Digitized by Google

Gange om Ugen var der ridende Post, og Postkarlen havde for egen Regning flere Breve i sine Lommer, end der var i Postsækken. Portoen var meget høj. Et Brev til Kjøbenhavn kostede nogle og tyve Skilling; kun en Gang om Maaneden var der Pakkepost.

En stor Plage for Bondestanden i de Dage var de mange Ægter. En Sandflugtscommissair t. Ex. skulde, for at faa sin Diæt, hver Dag ud i Klitten; dertil fordredes to Vogne, ofte langvejs fra. Lettere slap den bekjendte Byfoged, Cancelliraad Lund i Skagen, der blot behøvede at gaa ud i sin Gaard for at constatere, at han havde været i Klitten. I et Skudaar fik han altsaa 366 Diæter; men da en Skriver næste Aar affattede Kvitteringen efter samme Maalestok, fik Cancelliraaden at vide, at det kun var Skudaar hvert fjerde Aar.

Ønsker man en Forestilling om, hvorledes Livet førtes paa en Herregaard i de Dage, da indbydes Læseren til et Besøg i mit Hjem paa Aastrup, hvor Enhver var velkommen, og hvor der var godt at være. Min Fader var uden Modsigelse Egnens dygtigste og mest intelligente Landmand. Han havde megen Læsning og ejede

Digitized by Google

en betydelig Bogsamling. Han kunde saaledes Holbergs „Peder Paars" omtrent udenad. Gaarden, der har fortrinlige Enge, var overmerglet; alle Kjær vare under Plov. Der holdtes nogle og tyve Heste i udmærket Foderstand, inde baade Sommer og Vinter, 150 Køer, der alle paa den varme Tid af Dagen staldfodredes og en temmelig stor Faareflok. Efter hvad jeg har bragt i Erfaring, har Gaarden ikke senere havt saa stor en Besætning. Foruden den store Have med mange Frugttræer, der omgaves af Aaen, var der anlagt en Plantage, der voxede godt til. Alt paa Gaard og i Mark var i udmærket Orden, og man vil i Brinck-Seidelins Beskrivelse af Hjørring Amt finde min Fader oftere omtalt. Ogsaa inde i Huset herskede Flid og Orden. Vi havde været 18 Børn og der levede i flere Aar 15. Jeg var den sjette Søn, og som saadan opkaldt efter Frederik den Sjette. Var jeg end ikke Prinds, saa mente jeg dog at staa i et særegent Forhold til min Navner, den saa højt elskede Konge Jeg mindes, da han engang kom forbi Aastrup paa Vejen fra Hjørring til Børglum, hvorledes Fader havde samlet hele Gaardens Befolkning paa Vejen, for at give Kongen et Hurra. Da saa Kongen kom,

Digitized by Google

og vi med Glæde og Stolthed saae vore egne smukke Kjøreheste for Kongens Vogn, da saaes han tilbagelænet og sovende, saa min Fader vendte sig til os og sagde: Børn! Kongen sover; han har vaaget saa ofte for os! Vi blottede vore Hoveder i Tausheb, og den gamle Konge kjørte forbi uden at vide af den Hyldest, hvorfor han var Gjenstand.

I Aaret 1825, lige før Høsten, slog Lynilden ned og afbrændte Laden og en Kostald. Ilden fængede ogsaa i den anden Længe, og min Fader lod et Stykke bryde ned for at standse Ilden, og han stod selv ved Gaardens Sprøjte og ledte Slukningen. En Bekjendt lod falde et Ord om, at lade det Hele gaa, men jeg glemmer aldrig, med hvilken Harme min Fader vendte sig om og sagde: vil Du gjøre mig til Morbrænder? Huset reddedes, men senere blev hele Ladegaarden fuldstændig ombygget. Der skulde meget til saa stor en Familie, men næsten Alt til Beklædning hjemmevirkedes. Hørren voxede paa Marken og Uld var der nok af. Der var en Væverstue, hvor Væven gik hver Dag. I Spindestuen præsiderede Mejersken, og hver Pige skulde yde sit visse Spind. Det gik under Sang og Tale omtrent som i Blichers

Digitized by Google

Bindestue. I Borgestuen samledes Karlene om Aftenen, hver med sit Arbejde. Der oplæstes ofte et Capitel af Carolus Magnus eller Holger Danske, der saa commenteredes. Gamle Viser bleve sungne, og mange af de Eventyr, der senere ere samlede, har jeg hørt der. Især var det Krigsbedrifterne, der lyttedes til, naar En og Anden havde været med f. Ex. ved Sehested. Vor gamle Ladefoged løftede da sit lange Haar, og da saaes to store, lange Ar over Kors i Nakken. To Kosakker havde hugget fra hver sin Side; men Forevisningen endte gjerne med, at Knappen fik de dog Lov til at lade sidde. En Karl tjente for en Løn af 14 à 16 Rdl., en Pige for 10 à 12 Rdl. De tjente hjemme i mange Aar, og der var dem, der havde tjent der over 20 Aar. Karlenes Dragt var beredt Skind, der omsider blev sort af Fedt, saa det var som en Rustning med Pandser og Plade. At eje et Par Støvler var allerede meget, og den var velhavende, der havde „Pibe og Klokke". Og dog kunde en Karl samle sig et Hundrede Rigsdaler og saa kjøbe sig et Hus, ligesom en Pige kunde virke sig en god Seng og det fornødne Linned. Der var et udmærket Forhold mellem Herskab og Tyende, og naar

Digitized by Google

jeg tænker paa Samlivet derhjemme i min Barndom i Sammenligning med Forholdene i vore Dage, saa gaar der ofte et Suk igjennem mit Hjerte. Som Alt til Beklædning var hjemmevirket, saaledes var det rigelige Bord kun forsynet fra Gaarden selv. Vin saaes ikke uden ved ganske særegne Lejligheder, det skulde da være, at en Stranding havde bragt den til Egnen; derimod Gammeltøl med Sukker i, der serveredes i store Sølvkruse med Mærker indeni (deraf Talemaaden: at drikke tilpæls), og ligeledes udmærket hjemmelavet, ofte flere Aar gammel Mjød. Til Husets Brug hentedes hele Vognlæs Fisk fra Stranden, der saltedes og ophængtes til Tørring, ligesom flere Læs Sild hentedes fra Limfjorden. Gaarden havde et udmærket Aalefiskeri, der gav flere Tønder. Det var især Juletiden, der var saare fornøjelig. Naar man da samledes om Aftenen, tændtes de tykke Spedelys, og skulde det være rigtig godt, tændtes Lampetter med Spejlglas paa Væggen. Da toges de lange hollandske Kridtpiber frem, senere afløste af den saakaldte Ypsilantipibe, og saa blev der talt først og fremmest om Kursen, om Dagens Begivenheder, den græske Frihedskamp, Napoleon og det troløse England osv. De

Digitized by Google

Unge dandsede, gjerne efter Sang, og midt under Dandsen kom de Gamle og traadte med statelig Holdning en Menuet. Alt var harmløs Glæde. Ogsaa i Folkestuen gik det livligt til, ogsaa der blev der sunget og dandset, og de gamle Dandse: Reel, to og tre Ture, Ottemandsdandsen m. fl. gik med Liv og Lyst. — Saaledes var Livet hjemme, og saaledes vistnok paa de andre Gaarde.

Christian den Ottendes bekjendte Yttring, at Vendsyssel laa Norden for Lands Lov og Ret, kunde siges at indeholde adskillig Sandhed. Efter det gamle Ord: procul a Jove, procul a fulmine levede vel en og anden Embedsmand, og det slappe Politi foranledigede vel nærmest den Selvtægt og Folkejustits, der kom frem i Dronninglund. Adskillige Misbrug fandt Sted. Skatterne kunde ydes i Korn, og deraf benyttede Fuldmægtigen sig til egen Fordel, saa, naar Vejene vare daarligst, fik Beboerne Ordre til at levere deres Korn, og de kunde kun fri sig derfor ved en klækkelig Gave. I Skattebøgerne lagdes en Sedbel med Angivelse af et lille Beløb, der ogsaa gik i Fuldmægtigens Lomme. Jøvrigt vare Kontorerne i de Dage som en Art Højskole, hvor Folk sendte deres Sønner for at lære at skrive et Brev. Den tid-

Digitized by Google

ligere omtalte Amtmand Graah var en retsindig, men noget selvraadig Herre. Han var ugift og han kaldtes derfor gjerne Amtskarlen. En bekjendt Fabrikant, der ved sit mechaniske Talent havde hævet sig til en betydelig Virksomhed fra Smed af, blev en Dag kaldt til Amtmanden, der hæftede Sølvkorset paa ham. Manden kom hjem med Haanden over Tegnet, og Konen spørger: hvad vilde Amtskarlen dig? — Ja, hvad tænker du? — Omsider tog han Haanden bort og fik da den Trøst af Konen: Du har altid været en stor Nar, Thomas.

De værste Misbrug fandt vel Sted ved de mange Strandinger, indtil omsider den Watsonske Strandingssag gav Anledning til en Udrensning, der kunde gjøres behov. I Frederikshavn var Tilstanden nemlig saaledes, at Ildebrande hørte til Dagens Orden, og et berygtet Individ sagdes for 5 Rdl. at besørge det Fornødne, og man vidste forud, hvor det skulde brænde. Endnu sidder formodentlig en jernbeslaaet Dør paa en Gaard, som Ejeren maatte anbringe, da hans Nabogaard flere Gange afbrændte.

Hvad der gav megen Anledning til Misnøje og megen Opposition, var Pengevæsnet. Man

Digitized by Google

havde kun Repræsentativer, „Sedler og Tegn". Sølv saaes aldrig mellem Mand og Mand, og Kursen blev først pari langt op i Trediverne. Man havde Sedler og Kobbermønt. Paa disse stod „Rigsbanktegn", og man læste dette ved at følge Bogstaverne saaledes: Riget i Gjæld. Satan Banken annammer, naar Kongen til Esler giver Noget. Det læstes ogsaa bagfra: Napoleons Glands er tabt. Kejseren nævnes aldrig. Bonaparte . . . . Resten har jeg glemt.

En mærkværdig Folkerejsning foranledigedes af Degnen Martin Dietz i Brensted. Jeg har for mig liggende det første Hefte af hans Levnetsbeskrivelse — mere kom ikke, der har til Motto:

I Tønder er jeg født
Og sammesteds opdragen,
I Brensted var jeg Degn,
Det er nu hele Sagen.

Jeg saae ham føres som Arrestant til Hjørring, men der kom nok Intet ud af Sagen. Archiverne ved Børglum Herred og Amtet ville formodentlig kunne give Oplysninger. Dietz var en forslagen Mand, der som Vinkelskriver havde faaet meget at sige hos Bønderne, der troede paa ham og gav ham store Gaver. Saavidt jeg har bragt i

Digitized by Google

Erfaring, var der mærkelig nok noget Communistisk i hans Lære. Han havde organiseret et helt Samfund, der styredes ved hemmelige Bud og Tegn. Omsider maatte der sendes et Compagni Soldater til Sæby og et andet til Kokkedal. Bevægelsen døde hen, da Lederen blev fjernet og affat. Han paastaaer at være en Søn af en tydsk Baron, og at hans Farbroder var preussisk Minister. I hans Drøm, som meddeles i den lille Bog, staaer der: „Kan De sige mig, hvem den største Taler er, som Landet ejer? hvortil jeg svarede Nej! Da maa jeg give mig den Frihed at sige Dem, at det ikkun er en Lap Papir, hvorpaa disse mærkelige Ord staaer skrevet: naar forlanges, betaler Banken i Kjøbenhavn 1—5—10—50—100 Rdlr., alt efter Omstændigheder. En saadan Tale trænger til Marv og Ben og saarer to paa en Gang, nemlig Hjertet og Pungen; hvem kan tale saaledes?" Man seer Demagogen lyse igjennem. Ved Udgivelsen af sin Bog i Februar 1834 var han 69 Aar. Han døde, saavidt jeg veed, i Kjøbenhavn.

Jeg kommer nu til Skyggesiden af Livet i de Dage. To Sygdomme vare Landeplager: Fnat og Syphilis paa Grund af Mangel paa Renlighed og Læger. En af mine Brødre fik et farligt

Digitized by Google

Brud i Hofteskaalen, og flere Vogne kjørte i adskillige Dage, førend man fandt en Feltskjær. Først da Hjørring fik et Sygehus og i Justitsraad Sünckenberg en sjælden udmærket Læge, bedredes Forholdene. Han synede Individ for Individ, og Enhver, som var befængt af den væmmelige Sygdom (det kaldtes mindre smukt end sandt: at være „beskidt"), blev sendt til Sygehuset, for at kureres. Selv har jeg mange Aar derefter som Præst maattet sende Adskillige, der vare befængte, til Sygehuset.

Et andet Onde, som da var vidt udbredt, var Overtroen. Jeg har set Soldet gaa, baade Signen og Maalen og meget andet Saadant. Kloge Mænd og Koner raadspurgtes hyppig, og de vare klogere end de Enfoldige, som de bedrog. Jeg skal fortælle et Par Kure, som jeg var Vidne til som Dreng. En klog Mand raadede en Patient, som havde Tandpine i høj Grad, at spise et lille Stykke af en Skive Brød hver Dag. Skiven var beskreven med visse Tegn, og den kunde vare et Par Uger, saa Kuren var probat. Den samme Mand kurerede Hovedværk ved at lade Patienten tage et Strømpebaand om Halsen, som han skulde holde i Enderne med hver Haand. Saa skulde

Digitized by Google

han aarelades paa Spidsen af Tungen, hvor to Aarer løbe sammen, og Stymperen maatte udholde flere Anfald af Jernet, medens Tungen spillede i Munden paa ham, og han var nær ved at kvæle sig selv. Omsider kom der Blod, og Patienten blev helbredet, formodentlig af Skræk og Angest. En anden Gang skulde der brændes en Hundredbalerseddel, hvoraf Asken skulde bruges. Saa utroligt det lyder, har jeg fuldstændig Hjemmel herfor. Der brændtes naturligvis et andet Papir, og Seddelen gik i Kvaksalverens Lomme. — Cyprianus var Navnet paa en mystisk Bog, skreven med røde Bogstaver, det hed sig med Menneskeblod. Enhver Præst-mentes at eje en saadan Bog. Pastor K., for hvem jeg var Capellan, har fortalt mig, at en Dag kom en enfoldig Bonde til ham, drejende paa Hatten og omsider fremførende sin Begjæring om at faa den ene af hans Cyprianusser. Han havde ægtet sin Formands Enke og maatte altsaa eje to. — Det Overtroen levede af, var det Eventyrlige og Urimelige. Jo eventyrligere og urimeligere et Raad var, desto bedre fandt det Indgang og Tiltro.

Betleri fandt Sted i vidt Omfang. Disse Betlere kaldtes „Stakler", og i flere Gaarde var

Digitized by Google

der et Rum med „en Stakkelseng", som det ikke var raadeligt at komme paa nært Hold. Jøvrigt var Beboerne overordentlig gavmilde imod disse Trængende. Fattigvæsenet betød ikke meget, og kun det og Skolevæsenet var communalt under Præstens Bestyrelse. Communer, som nu, existerede den Gang ikke.

En ganske særegen Tilbøjelighed har der altid været i Vendsyssel til at give Øgenavne. Næsten hver Mand og Kvinde havde et Binavn, som ofte var lavet af Folkevittigheden. Den lange Mikkel, den bitte Niels, Peder Sibensak, Tulli Søren, Jørgen Lejlter o. s. v. En Mand, der i særegen Grad var Undermaaler, fik Ordet Mand hæftet til sit Fornavn, f. Ex. Ole Mand. Var Nogen lidt bred og prægtig paa det, kaldtes han gjerne Konge, og formodentlig har Vendsyssel endnu flere af den Art Konger.

Hvad Skolevæsnet angaar, da stod det paa et saare lavt Trin. Anordningen af 1814 var endnu langtfra gjennemført, og først senere hen kunde Seminarierne afgive de fornødne Lærere, og især i Begyndelsen vare Seminaristerne, der paa et Par Aar fra Bønderkarle af skulde tilegne sig et mere dannet Præg, ofte Gjenstand for Critik,

Digitized by Google

men mange af dem bleve flinke Lærere. Endnu hørte Opramsen til Dagens Orden, og Balles Lærebog med de lange Anmærkninger var en Plage for Børnene. Der var megen Hjemmeflid, og i Regelen lærte Børnene at læse i Hjemmet, indtil den „indbyrdes Undervisning" ogsaa maatte paatage sig dette Arbejde, hvorved til stor Skade for Børnene Hjemmefliden ophørte. Det var kun et tarveligt Apparat af Bøger, der fandtes i Skolerne. Ofte var der Omgangsskoler, hvor en Murer eller Ungkarl søgte sit Vinterophold, og Skolen flyttede omkring efter Hartkornet. Jeg traf endnu som Provst et saadant Skolehold i Raabjerg Sogn, og det voldte Besvær at faa en Reform indført, som jeg dog haaber nu har talt sin egen Sag. Nu er der gode Skoler med tilstrækkelige Læremidler, og Vendsysssel kan i denne Henseende maale sig med rigere Egne i Fædrelandet.

I religiøs Henseende stod man ogsaa tilbage. Om mere end en Præst kunde man sige med Blicher: Ak, hvor forandret! Præsternes Kaar vare som Menighedernes ringe og fattige. Rationalismen havde ogsaa fundet Vej derop med sin tørre og prosaiske Oplysning, men Et skal siges til Menighedernes Lov: de holdt fast ved Kingos

Digitized by Google

Psalmebog, saa at „den evangeliske" kun fik Indgang i Byerne, og den Omstændighed bidrog meget til at bevare den gamle Christendom. Noget særdeles fremtrædende var der ikke i religiøs Henseende. I mit Hjem, „læstes" til og fra Bord, og jeg mindes, at min Moder ofte sang sine Psalmer, især sin Livpsalme: Hvo ikkun lader Herren raade. — Amtsprovst Abel, som var en ivrig Oplysningsmand og havde Fortjenester af Skolevæsenets Ordning, var en meget beundret Taler. Han ønskede ved Indledningen af en Moder, at hendes Søn maatte blive rank som Cederen, stærk som Egen og bøjelig som Pilen. Ved Indvielsen af Hjørring Kirkegaard talte han over det Thema: Jorden er vor Moder (alma mater tellus), og slige Ting bleve meget beundrede. Det var ogsaa ham, der ved Landemodet 1814 efter Kielerfreden i sin Prædiken anvendte Salomons Ord: Ve det Land, hvis Konge er et Barn! Han blev foranlediget til at udgive denne Prædiken eller rettere Tale, der med megen Svada indeholdt skarpe Udfald mod alle Stænder, men iøvrigt Intet, han kunde anklages for. Bibelens Ord maatte man lade staa. — Nyere og

Digitized by Google

bedre Kræfter have senere arbejdet i Kirkens Tjeneste.

Og hvad nu Vendelboerne selv angaar, saa er det nok værd at erindre den gamle Sang, der stammer fra den sidste store Bonderejsning, hvoraf der udgik saa mange i Middelalderen fra Vendsyssel, og hvori det hedder:

Først da flyede de Morsingboer
Og saa de Forrædere af Thy;
Efter stode de Vendelboer,
De vilde ikke fly.

De vilde ikke, ja Vendelboerne har en Villie, en stærk og udpræget Villie. Er han med, saa er han helt med; er han imod, saa er han helt imod. Der er ingen Halvhed eller Halten til to Sider, og i denne Villie boer der Kraft til Fremgang, naar den ledes i det rette Spor. Den fra Krigen saa berømte ellevte Bataillon bestaar af Vendelboer, og den har indlagt sig uvisnelig Hæder. For disse tappre Mænd gjaldt det fuldtud: de vilde ikke fly! Jeg mindes efter Slaget ved Fredericia, at en Soldat sluttede sit Brev med de Ord: „nu er jeg lige glad; jeg gaar til den yderste Pont (Punkt)". Det var en ægte Vendelbo, og der er Flere af samme Art.

Digitized by Google

Jeg er nu kommen til Slutningen af, hvad jeg har at meddele. Det var Originalernes Tid, da det isolerede Liv i den saa affides liggende Egn frembragte adskilligt Aparte og Ejendommeligt. En hel Række af saadanne Originaler staaer for mig; en og anden har vel i det Foregaaende vist sig, men Hensyn til Efterlevende gjør, at jeg ikke drager flere frem.

Jeg har levet mine lykkelige Barndomsaar i Vendsyssel. Mit kjære Hjem lukkedes tidligt og vi spredtes som Avner for Vinden.

Siden har jeg levet en lang Række af Embedsaar i min Hjemstavn, og jeg tør haabe at mindes der i Kjærlighed. Kunne mine Landsmænd taale endnu engang at høre et Ord af en gammel Præst, der ikke taug, da han skulde tale, saa er der tre Ting, der som Pletter skulde tages bort af det for mig saa kjære Billede af Vendelboerne. Først dette, at der er vel megen Tilbøjelighed til stærke Drikke. Der er fugtigt ved Strandfiderne, men der er ogsaa ofte fugtigt inde paa Landet. Dernæst de mange uægte Børn. Hjørring Amt og Fyen staa i sørgelig Forrang for det øvrige Land i den Retning. Og endelig den stygge Banden ved hver andet Ord. Det er Pletter, der

Digitized by Google

skulde tages bort, og Vendelboerne behøve blot at gjentage deres gamle Valgsprog: de vilde ikke, og saa ville ogsaa disse Ting forsvinde. Det er et gammelt Ordsprog, at Grever og Karper kunne ikke trives i Vendsyssel; Grever og Karper kan man være foruden, og man kan ogsaa være de tre Ting foruden. Det er godt at have Villie til det gode. -- Jøvrigt kan den kvikke Vendelbo med Glæde vise den Fremmede sit vel dyrkede Land.

Har Læseren fulgt med hertil, saa benytter jeg til Slutning den Gamles Ret, Retten til at velsigne. Gud velsigne Vendsyssel og dets flinke Befolkning, som vort hele Land og Folk! Om Tid undes mig til at fortsætte disse Skildringer, hvad mit senere Liv angaar, ved jeg ikke; men det ved jeg: Alt staar i Guds Faderhaand.

Digitized by Google

Digitized by Google

J. Cohens Bogtrykkeri.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google